ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 277

Archeologienota LAR Noord te Menen

(West-Vlaanderen)

Programma van Maatregelen

VERLEYSEN AARON

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2018
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Claeys Simon & Janssens David
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba.

Inhoudsopgave

1 Gemotiveerd advies ..... - 4 -
2 Programma van maatregelen ..... - 5 -
2.1 Administratieve gegevens ..... - 5 -
2.2 Aanleiding van het vooronderzoek ..... - 10 -
2.3 Resultaten bureauonderzoek ..... - 10 -
2.4 Vraagstelling en onderzoeksdoelen ..... - 11 -
2.4.1 Onderzoeksvragen proefsleuvenonderzoek ..... - 11 -
2.5 Onderzoeksstrategie, -methodes en technieken ..... - 12 -
2.5.1 Proefsleuvenonderzoek ..... - 12 -
2.6 Afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk ..... - 15 -
2.7 Randvoorwaarden ..... - 15 -
3 Plannenlijst ..... - 16 -
4 Lijst van figuren ..... - 17 -

1 Gemotiveerd advies

Het programma van maatregelen geeft een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen voor de omgang met archeologisch erfgoed bij bodemingrepen. Het beschrijft de aard van deze maatregelen en de uitvoeringswijze van de eventuele maatregelen. Het gemotiveerd advies is gebaseerd op het verslag van resultaten van het vooronderzoek.

Tijdens het bureauonderzoek, uitgevoerd door ADEDE-bvba, werd vastgesteld dat de bestaande bronnen niet voldoende informatie bevatten om vast te stellen of zich al dan niet een archeologische site bevindt binnen de contouren van het onderzoeksgebied. Op basis van de aardkundige gegevens blijkt dat het plangebied gelegen is op dekzand, waarbij het zich geomorfologisch situeert in een overgangsgebied van een lager naar een hoger deel. De cartografische en archeologische bronnen vertonen sterke gelijkenissen. Op alle historische kaarten vanaf begin 18^{e} tot begin 20ste eeuw valt een verspreide hoevebouw op te merken in de omgeving rond het projectgebied. Vanaf de kaart van Ferraris tot de kaart van Popp kan men tevens zien dat een van die hoeves vlakbij het projectgebied gelegen is, daarenboven bevindt ze zich op de Atlas der Buurtwegen deels op het projectgebied. Naast de hoeve bevindt zich alsook een weg, die doodloopt in het onderzoeksgebied. De gekende archeologische waarden uit de CAI tonen voornamelijk aan dat zich hier hoeves met walgracht bevonden, waarbij enkele hoeves opgegraven zijn en er middeleeuws/postmiddeleeuwse vondsten naar voor kwamen. Een aantal van deze CAI-waarden stemt overeen met de hoeves die zichtbaar zijn op de historische kaarten. Premiddeleeuwse vondsten zijn eerder schaars in de omgeving van het projectgebied, op ca. 1.5km bevinden zich wel enkele romeinse bewoningssporen.

Verder zijn de geplande ingrepen van zo'n aard dat er mag worden uitgegaan van een verstoring van het bodemarchief voor de noordelijke zone van het projectgebied. Het zuidelijke deel kan worden uitgesloten omdat hier een ophoging is vastgesteld van ca. 80 tot 120cm, waarbij de geplande ingrepen het bodemarchief niet dreigen te verstoren. Dit alles leidt ADEDE-bvba ertoe te adviseren dat verder onderzoek noodzakelijk is voor een deel van het onderzoeksgebied. Na een grondige afweging van alle door de Code van Goede Praktijk voorgestelde onderzoeksmethodes lijkt een proefsleuvenonderzoek in dit geval de meest aangewezen strategie om het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied zo efficiënt en adequaat mogelijk verder in te schatten.

Het proefsleuvenonderzoek dient te worden uitgevoerd om na te gaan of er binnen het onderzoeksgebied recentere relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode	2018A268
Site	MENEN – LAR NOORD
Projectsigle ADEDE	MEN – LAN
Ligging	LAR B, Menen, West-Vlaanderen, België
Bounding Box	Punt 1 (NO): X: 67565.172
	Y: 163675.397
	Punt 2 (ZW): X: 67500.281
	Y: 163541.807
Topografische kaart	Zie plannr. 1
Kadaster	Menen, S^{ie} C, Lauwe, 3de Afd., n° C704a Zie plannummer 3
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgwerken	Nieuwbouw magazijngebouw
Uitvoerder	ADEDE-bvba
Erkenningsnummer ADEDE-bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Simon Claeys 2017/00184
	Alexander Cattrysse 2017/00187
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE-bvba
Bibliografische referentie	Van Wetter S., 2018, Archeologienota LAR – Noord, Menen (West-Vlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 277, Gent.
Grootte projectgebied	ca. 9764m²
Periode uitvoering	Januari 2018
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Verstoorde zones	Geen verstoorde zones

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Menen - LAR Noord

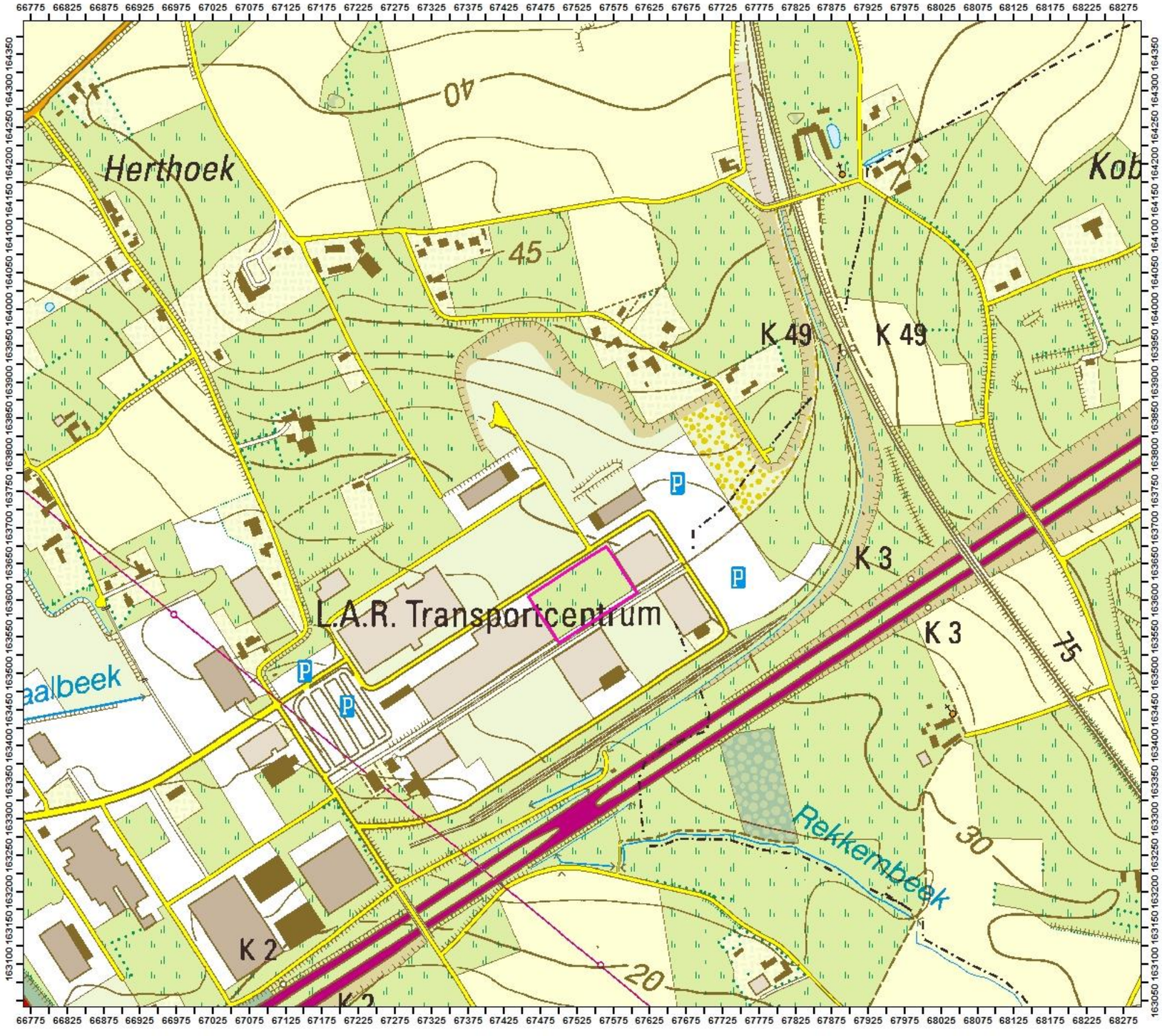
Plannr.
Topografische kaart

2018A268 25/01/2018

© AGIV

Legende

Projectgebied

N

0 370

Meter

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Menen - LAR Noord

Plannr. 2
Luchtfoto 2017

2018A268 25/01/2018

© AGIV

Legende

Projectgebied

N

0 75
Meter

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Menen - LAR Noord

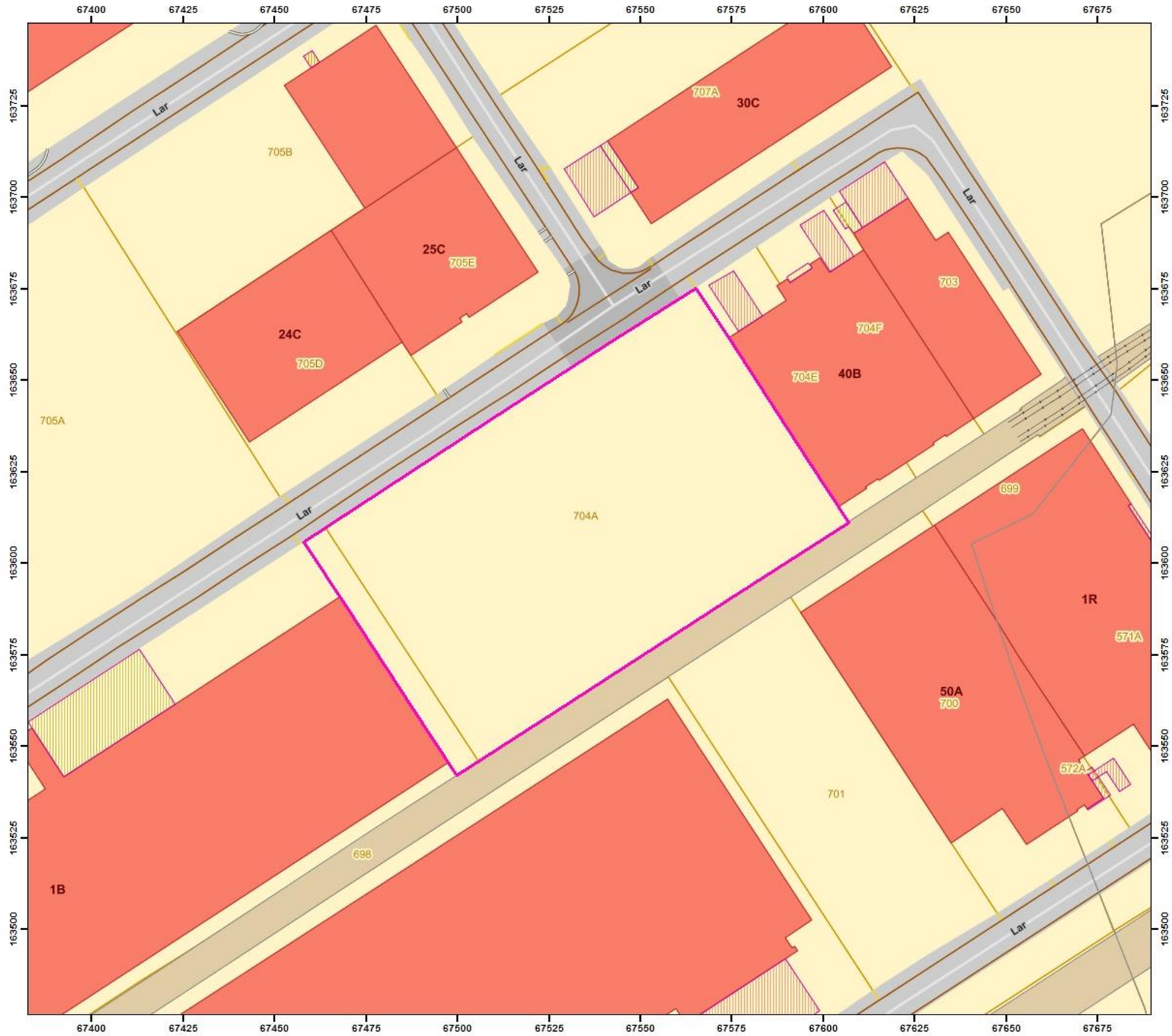
Plannr. 3
GRB (Kadaster)

2018A268 25/01/2018

© AGIV

Legende

Projectgebied

N

0 75

Meter

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Menen - LAR Noord

Plannr. 6
Geplande toestand

2018A268 25/01/2018

© AGIV

Legende

Projectgebied

N

0 75

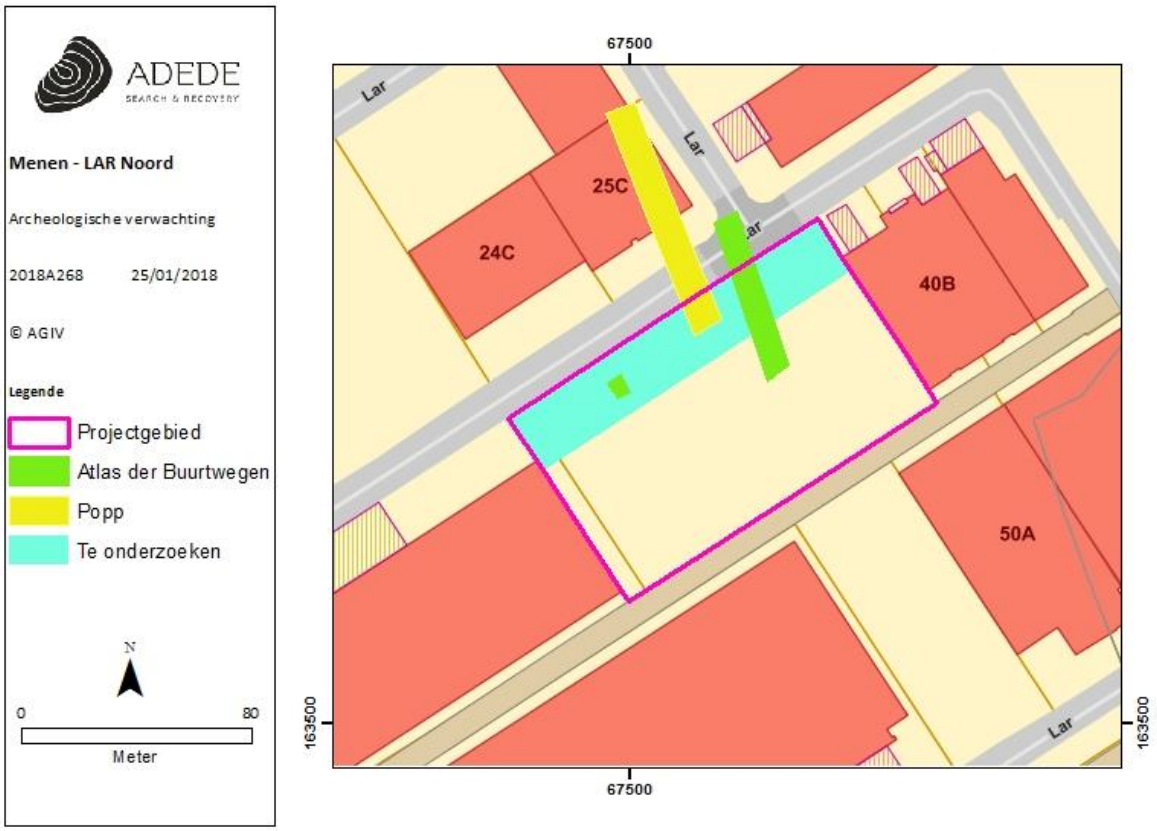
Meter

2.2 Aanleiding van het vooronderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag tot het bekomen van een stedenbouwkundige vergunning voor de percelen Menen, S^{ie} C, Lauwe, 3de Afd., n° C704a. De archeologienota voor het onderzoeksgebied te LAR Zuid wordt opgemaakt voor een totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, 3000m² of meer beslaat en de ingreep in de bodem minimum 1000m². De initiatiefnemer is hierdoor verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Resultaten bureauonderzoek

In het kader van het opstellen van de archeologienota werd een bureauonderzoek (2018A268) uitgevoerd. Tijdens dit bureauonderzoek werd aan de hand van reeds bestaande bronnen het onderzoeksgebied geografisch, geo(morfo)logisch, historisch en archeologisch gesitueerd. Het bureauonderzoek kon echter niet met zekerheid de aan- of afwezigheid van een archeologische site of resten ter hoogte van het projectgebied vaststellen. Wel was het mogelijk om een inschatting te maken van het archeologisch potentieel. Hiervoor wordt verwezen naar het Verslag van Resultaten van dit bureauonderzoek.

Figuur 1. Archeologische verwachting binnen het projectgebied.

2.4 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het vooronderzoek met ingreep in de bodem heeft als doel informatie en gegevens te verzamelen die als aanvulling dienen op de reeds bestaande archeologische, geografische, geologische en historische bronnen. Het onderzoek heeft als uiteindelijk doel na te gaan of er een mogelijk archeologisch waardevolle site binnen de contouren van het onderzoeksgebied aanwezig is. Aan de hand van de verzamelde informatie van het proefsleuvenonderzoek, gecombineerd met het reeds uitgevoerde bureauonderzoek, kan vervolgens een verder te volgen strategie uitgewerkt worden voor de bescherming van het archeologisch patrimonium ter hoogte van het onderzoeksgebied. Volgende onderzoeksvragen dienen beantwoord te worden aan de hand van het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem:

2.4.1 Onderzoeksvragen proefsleuvenonderzoek

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving en duiding? Komt dit overeen met de vaststellingen uit het landschappelijk bodemonderzoek?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen,…) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?

Zo ja:

    - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
    - Wat is de omvang?
    - Komen er oversnijdingen voor?
    - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Wat is de relatie tussen bodem en archeologische sporen?

- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie,…)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de gedeeltelijke afwezigheid van archeologische sporen?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Welke vraagstellingen zijn er voor vervolgonderzoek relevant?

2.5 Onderzoeksstrategie, -methodes en technieken

Volgens de CGP, “5.2 Bepalen van de onderzoeksstrategie” dienen vier criteria in overweging genomen te worden voor het bepalen van de verdere onderzoeksstrategie: mogelijk, nuttig, schadelijk en noodzakelijk. Hoewel vervolgonderzoek noodzakelijk wordt geacht, zijn niet alle mogelijke onderzoekstechnieken noodzakelijk uit te voeren.

2.5.1 Proefsleuvenonderzoek

Om na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van parallelle continue proefsleuven over het geselecteerde deel van het onderzoeksgebied (zie voorstel proefsleuven). De sleuven zijn 2m breed en de afstand tussen de middenlijn van elke sleuf meet minimum 12m en maximum 15m. De sleuven worden aangelegd tot op het archeologisch vlak dat bepaald wordt door de veldwerkleider in samenspraak met de aardkundige. Daarnaast dienen kijkvensters en dwarssleuven aangelegd worden. De keuze hiervoor dient ter plaatse te gebeuren in functie van het grootste kennisvermeerderingspotentieel.

In totaal dienen er 2 proefsleuven aangelegd te worden met een NO-ZW oriëntatie. Enkel het deel van het onderzoeksgebied waar de geplande werken het bodemarchief potentieel dreigen te vernielen wordt opgenomen in het proefsleuvenplan (fig.3). De proefsleuven worden in de lengte van het terrein ingepland daar dit vanuit een praktisch oogpunt het gemakkelijkste uit te voeren is en de hellingsgraad in die mate beperkt is dat dit geen obstakel vormt.

Via deze methode wordt, conform artikel 8.6.2 van de Code van Goede praktijk, minstens 12.5% gedekt. Op deze manier wordt er maximale info bereikt tegen een minimale kost. De motivering voor deze keuze dient eveneens toegelicht te worden in de rapportering. Indien afgeweken wordt van het voorgestelde sleuvenplan dient dit eveneens toegelicht te worden in de rapportering.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand aan de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (o.a. brandrestengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het voorgestelde vooronderzoek moet niet uitgevoerd worden indien de geplande bouwwerken, waarvoor deze archeologienota wordt opgesteld, niet zullen worden uitgevoerd. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

De gewenste competenties voor actoren zijn de volgende:

- Veldwerkleider met ervaring in het aanleggen van proefsleuven
- Assistent – archeoloog met ervaring in het aanleggen van proefsleuven.
- Erkend archeoloog

Figuur 2. Sleuvenplan.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. De diverse fases van vooronderzoek moeten niet uitgevoerd worden indien de geplande bouwwerken, waarvoor deze archeologienota wordt opgesteld, niet zullen worden uitgevoerd. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

Een nadeel van een proefsleuvenonderzoek is de mogelijke impact op vuursteenconcentraties. Deze worden immers lokaal vernietigd tijdens de aanleg van de sleuven. Indien er een steentijdsite wordt aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek – op basis van de resultaten van het bureauonderzoek kan echter gesteld worden dat de kans hiertoe eerder klein is, maar niet onbestaande – dient de onderzoeksmethode aangepast te worden conform de Code van Goede Praktijk.

Indien tijdens het werken silexvondsten aangetroffen worden ondanks de lage verwachting, moet een steentijdmateriaalspecialist tijdens het veldwerk of de verwerking geraadpleegd worden. Indien uit

het proefsleuvenonderzoek blijkt dat er binnen het onderzoeksgebied steentijd artefactsites voorkomen en waar deze gelokaliseerd zijn, dient een waarderend archeologisch booronderzoek uitgevoerd te worden. Via deze methode kunnen er inzichten bekomen worden in de diepte, spreiding, datering en bewaringsgraad van de sites.

Voorafgaand aan deze methode dienen aan de hand van het proefsleuvenonderzoek zones met verwachting opgesteld te worden waarbinnen de boringen uitgevoerd dienen te worden met een tussenafstand van 5m tussen de raaien en 6m tussen de individuele boringen, dit in de vorm van een regelmatig verspringend driehoeksgrid. Deze boringen dienen ingemeten te worden met een gps-toestel, zodat de coördinaten (x,y en z) gekend zijn. De precieze positie, oriëntatie en omvang van de grids is nader te bepalen op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek. Het type grondboor dat gebruikt zal worden is een Edelmanboor met een diameter van 12cm. De boringen worden handmatig uitgevoerd tot een diepte die tijdens het onderzoek dient bepaald te worden. Van elke boring worden zowel de volledige diepte, als de onder- en bovengrens van de horizonten geregistreerd. De opgeboorde sedimenten zullen steeds de relevante bodemhorizonten omvatten die nodig zijn om een goede evaluatie van de steentijd artefactensites te maken. De stalen krijgen per volume een uniek staalnummer, en worden nat uitgezeefd op een maaswijdte van 1mm op 1mm. Na het drogen worden ze geanalyseerd door een vuursteenspecialist.

2.6 Afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.

2.7 Randvoorwaarden

Niet van toepassing

3 Plannenlijst

Plannr.	Beschrijving	Schaal	Wijze vervaardiging	Datum aanmaak
0001	Projectgebied op topografische kaart.	1/5000	digitaal	25/01/18
0002	Projectgebied op orthofoto uit 2017.	1/1500	digitaal	25/01/18
0003	Projectgebied op GRB kaart, kadastrale informatie.	1/1500	digitaal	25/01/18
0004	Gekende verstoorde zones binnen het projectgebied.		digitaal	n.v.t.
0005	Inplantingsplan bestaande situatie projectgebied.		digitaal	n.v.t.
0006	Inplantingsplan geplande situatie projectgebied.	1/1500	digitaal	25/01/18

4 Lijst van figuren

Figuur 1. Archeologische verwachting binnen het projectgebied. ..... - 10 -
Figuur 2. Sleuvenplan. ..... - 14 -